

TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI

Xoshbakov Baxodir Abdilazizovich

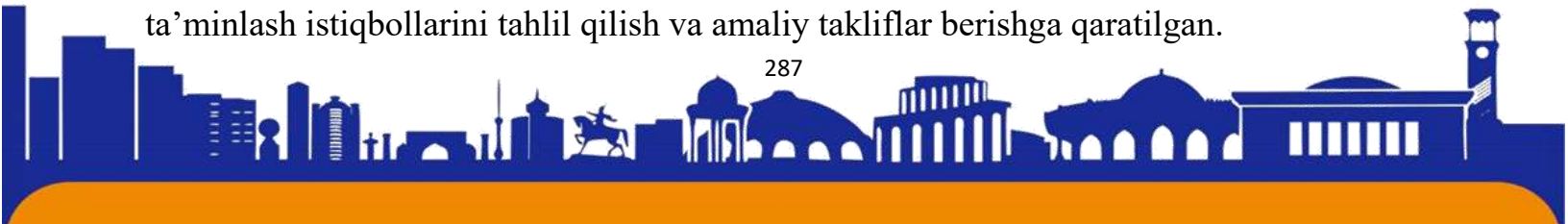
Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada iqtisodiy islohotlar va transformatsiya sharoitida O'zbekistonda qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish masalalari ko'rib chiqilgan. Raqobatbardoshlik tushunchasi, uni baholash mezonlari hamda ichki va tashqi bozorlarda ustunlikni ta'minlash yo'llari tahlil etilgan. Sanoat korxonalarining texnologik modernizatsiyasi, investitsiyaviy faollik, innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish va eksport salohiyatini kengaytirish muhim omillar sifatida ko'rsatilgan. Shuningdek, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari va infratuzilmaviy sharoitlar tahlil qilinib, tarmoqning barqaror rivojlanishi uchun strategik yo'nalishlar taklif qilingan.

Kalit so'zlar: transformatsiya, qurilish materiallari sanoati, raqobatbardoshlik, innovatsiya, eksport salohiyati, modernizatsiya, sanoat korxonalari, texnologik rivojlanish, bozor islohotlari, strategik rivojlanish.

Kirish.

O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotida qurilish materiallari sanoati muhim o'rin tutadi, chunki u infratuzilma loyihalari, uy-joy qurilishi va mamlakatning iqtisodiy rivojlanishini ta'minlashda asosiy rol o'ynaydi. So'nggi yillarda global iqtisodiy transformatsiya, urbanizatsiya, ekologik talablarning oshishi va texnologik innovatsiyalar qurilish materiallari sanoatiga yangi chaqiriqlar va imkoniyatlar keltirdi. O'zbekistonda davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar, xususan, sanoatni modernizatsiya qilish va eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan dasturlar ushbu tarmoqning rivojlanishiga zamin yaratmoqda. Biroq, mahalliy korxonalar ichki va xalqaro bozorlarda kuchli raqobatga duch kelmoqda, bu esa ularning raqobatbardoshligini ta'minlash uchun kompleks strategiyalarni talab qiladi. Ushbu maqola transformatsiya sharoitida O'zbekistonda qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlash istiqbollari tahlil qilish va amaliy takliflar berishga qaratilgan.

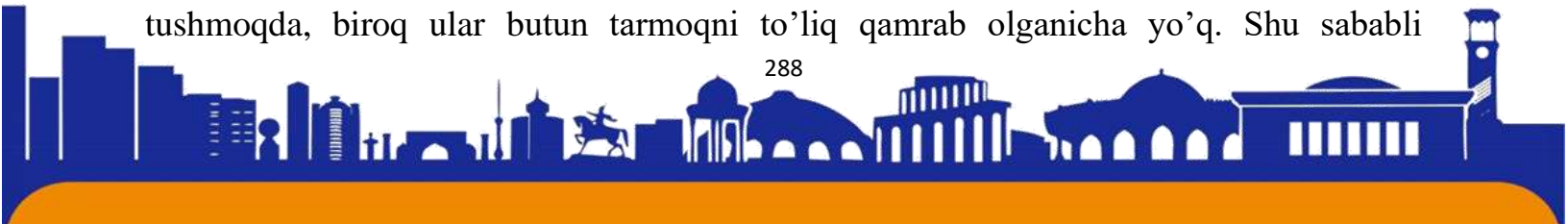

Asosiy qism.

Zamonaviy iqtisodiy transformatsiya jarayonida har qanday mamlakatning sanoat tarmoqlari oldida global raqobat muhitiga moslashish, ichki resurslardan samarali foydalanish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali barqaror iqtisodiy o'sishga erishishdek murakkab vazifalar turadi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda olib borilayotgan iqtisodiy islohotlar, byurokratik to'siqlarni kamaytirish, biznes yuritish muhitini soddalashtirish, xususiy sektorga yo'l ochish, mahalliyashtirish va sanoatlashtirish siyosatlari transformatsion bosqichga o'tdi. Bu sharoitda qurilish materiallari sanoati strategik ahamiyat kasb etadi. Chunki ushbu tarmoq mamlakat infratuzilmasining poydevorini belgilaydi, yirik ijtimoiy va sanoat ob'ektlarini barpo etishda hal qiluvchi rol o'ynaydi va minglab ish o'rinlari yaratadi. Aynan shu omillar O'zbekistonda ushbu tarmoq korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlash zaruriyatini kun tartibiga olib chiqmoqda.

Qurilish materiallari sanoati raqobatbardoshligini belgilovchi omillar orasida mahsulot tannarxi, texnologik yangilanish darajasi, ishlab chiqarish samaradorligi, eksport salohiyati, ekologik mezonlarga moslik va bozor talabiga tez javob bera olish qobiliyati alohida ajralib turadi. Transformatsiya sharoitida bu mezonlarni ta'minlash uchun chuqur tizimli yondashuv va sektoral modernizatsiya zarur. So'nggi yillarda mamlakatda ushbu yo'nalishda ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda. Jumladan, "O'zqurilishmateriallari" aksiyadorlik jamiyati tizimida 200 dan ortiq korxonalar faoliyat yuritmoqda, ularning aksariyati xususiylashtirilgan va xorijiy investorlar bilan hamkorlikda yangi ishlab chiqarish quvvatlari ishga tushirilmoqda. Biroq bu jarayon hali ko'plab fundamental muammolar va rivojlanish imkoniyatlarini o'zida mujassam etadi.

Birinchidan, raqobatbardoshlikni ta'minlashda texnologik transformatsiya yetakchi rol o'ynaydi. Ko'plab korxonalar hali ham eski sovet uskunalarda ishlab chiqarishni davom ettirmoqda. Bu esa yuqori energiya sarfi, past samaradorlik, sifatning bir me'yorda emasligi, chiqindi darajasining yuqoriligi kabi muammolarni keltirib chiqaradi. Rivojlangan davlatlarda, jumladan Xitoy, Germaniya, Turkiya va Janubiy Koreyada sement, gips, beton, oynavand panellar va boshqa qurilish materiallari ishlab chiqarishda avtomatlashtirilgan, robotlashtirilgan va "aqli tizimlar" asosida ishlovchi ishlab chiqarish liniyalari keng joriy qilingan. O'zbekistonda ham xorijiy texnologik transfer asosida, ayniqsa, Kattaqo'rg'on, Jizzax, Zomin, Toshkent viloyatlarida yangi zavodlar ishga tushmoqda, biroq ular butun tarmoqni to'liq qamrab olganicha yo'q. Shu sababli

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

transformatsion strategiya doirasida davlat-xususiy sheriklik asosida texnologik yangilanish dasturlarini amalga oshirish, texnoparklar bilan sanoat kooperatsiyasini kuchaytirish va moliyaviy rag'batlar tizimini kengaytirish dolzarbdir.

Ikkinchidan, korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlashda xalqaro sifat standartlariga muvofiqlik, sertifikatlashtirish va ekologik xavfsizlik mezonlari ham muhim ahamiyat kasb etadi. ISO 9001, ISO 14001, CE va boshqa xalqaro standartlarga ega bo'lmagan mahsulotlar eksport bozorida cheklovlarga duch keladi. Bugungi kunda yirik sement va gipsokarton zavodlari xalqaro sertifikatlar asosida faoliyat yuritisa-da, o'rta va kichik korxonalarda bu tizim hali yetarlicha yo'lga qo'yilmagan. Natijada mahsulotlar sifati notekis, xaridorgirlik darajasi pasaygan. Shu sababli transformatsion siyosat doirasida korxonalar uchun sifat menejmenti tizimini majburiy joriy etish, davlat tomonidan akkreditatsiyalangan laboratoriyalar tarmog'ini kengaytirish, ekologik monitoring va hisobot tizimini raqamlashtirish talab etiladi.

Uchinchidan, raqobat ustunligini belgilovchi asosiy omillardan biri bu eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarish va tashqi bozorga faol kirish strategiyasidir. O'zbekiston hududiy joylashuvi jihatidan Markaziy Osiyo bozoriga yaqin bo'lib, Qozog'iston, Tojikiston, Qirg'iziston va Afg'onistonga qurilish materiallarini eksport qilish imkoniyatiga ega. Ayniqsa, Afg'oniston va Xitoy yo'nalishida yangi logistika yo'nalishlari ochilishi bu imkoniyatni yanada kengaytiradi. Lekin ayni vaqtda ko'plab korxonalar eksport infratuzilmasi, xalqaro logistika zanjiri, bojxona-soliq imtiyozlaridan yetarlicha foydalanmayapti. Shu bois eksport markazlarini har bir mintaqada tashkil etish, eksportchilar uchun konsalting va sug'urta xizmatlarini kuchaytirish, "bir darcha" tamoyili asosida eksportni soddalashtirish raqobatbardoshlikni oshiradi.

To'rtinchidan, transformatsiya sharoitida innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish ham korxonalar raqobat salohiyatini belgilovchi omildir. Global qurilish materiallari sanoatida "yashil qurilish", energiya tejankor materiallar, issiqlik izolyatsiyasi mahsulotlari, biokompozit panellar, "aqli oynalar", 3D-beton bosib chiqarish kabi yo'nalishlar keng rivojlanmoqda. O'zbekistonda esa bunday mahsulotlar ishlab chiqarish faqat boshlang'ich bosqichda. Bu holat ilmiy-tadqiqot tashkilotlari bilan sanoat korxonalari o'rtasidagi integratsiyaning sustligi, innovatsion loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarining yetarli emasligi, startaplarni tijoratlashtirishdagi byurokratik to'siqlar bilan bog'liq. Shu bois yaqin istiqbolda "industry-academy-business" modelini joriy etish, innovatsion

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

loyiha tanlovlarini yo'lga qo'yish, davlat grantlari, venchur fondlari orqali moliyalashtirish tizimini shakllantirish kerak.

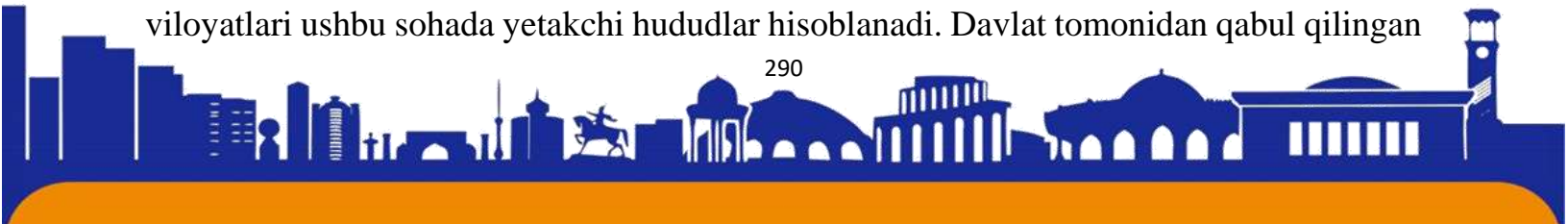
Beshinchidan, raqobatbardoshlikni oshirishda mehnat unumdorligi va inson kapitalining roli beqiyosdir. Qurilish materiallari sanoatida yuqori malakali muhandislar, texnologlar, avtomatlashtirish mutaxassislari, logistik menejerlar yetishmovchiligi mavjud. Transformatsiya jarayoni doirasida kasb-hunar maktablari, oliy o'quv yurtlarida amaliy mashg'ulotlar va sanoat ko'nikmalarini beruvchi yo'nalishlarni kengaytirish, ishlab chiqarish korxonalarida mentorlik tizimini joriy qilish, xorijiy mutaxassislarni jalb qilish orqali korxonalar raqobatbardoshligini oshirish mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan "Sanoatni raqamlashtirish", "Yashil iqtisodiyot", "Hududiy sanoatlashtirish" tashabbuslari doirasida har bir viloyatning sanoat ixtisoslashuvi aniqlanmoqda. Masalan, Navoiyda sement, Samarqandda gips, Andijonda to'qimachilik qurilish materiallari, Qoraqalpog'istonda oynavand panellar bo'yicha loyihalar yo'lga qo'yilgan. Ushbu tarmoqlarni mahalliy resurslar asosida rivojlantirish orqali logistika xarajatlari kamayadi, tannarx pasayadi va hududiy raqobat ustunligi shakllanadi.

Demak, transformatsiya sharoitida O'zbekistonda qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlash o'z ichiga texnologik yangilanish, eksport salohiyatini kengaytirish, innovatsion mahsulotlarni rivojlantirish, inson kapitalini kuchaytirish va sifat tizimini xalqaro mezonlarga moslashtirishdek strategik yo'nalishlarni oladi. Shu bilan birga, davlat tomonidan yaratilayotgan islohotlar muhitidan samarali foydalanish, xususiy sektorning faolligini oshirish, ilm-fan bilan sanoat integratsiyasini kuchaytirish orqali mazkur tarmoq nafaqat ichki talabni qondirish, balki jahon bozorida ham o'z o'rnini topishga qodir bo'ladi. Transformatsion iqtisodiy rivojlanishning muvaffaqiyati aynan shu kabi tarmoqlarni raqobatbardosh holga keltirish orqali ta'minlanadi.

Muhokama.

O'zbekiston qurilish materiallari sanoatining hozirgi holati mamlakat iqtisodiyotidagi o'sish tendensiyalarini aks ettiradi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2024-yil holatiga qurilish materiallari ishlab chiqarish hajmi yillik o'rtacha 10-12% ga o'smoqda. Asosiy mahsulotlar qatoriga sement, g'isht, temir-beton buyumlar, shisha, keramika plitkalar va issiqlik izolyatsiya materiallari kiradi. Farg'ona, Toshkent, Samarqand va Navoiy viloyatlari ushbu sohada yetakchi hududlar hisoblanadi. Davlat tomonidan qabul qilingan

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

qarorlar, masalan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 20-fevraldagi "Qurilish materiallari sanoatini tubdan takomillashtirish va kompleks rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-139-son qarori sanoatni modernizatsiya qilish, importga qaramlikni kamaytirish va eksportni oshirishga qaratilgan muhim qadam bo'ldi. Biroq, bir qator muammolar mavjud: eskirgan texnologiyalar, yuqori ishlab chiqarish xarajatlari, xom ashyo ta'minotidagi qiyinchiliklar, ekologik standartlarga rioya qilishning past darajasi va marketing strategiyalarining yetishmasligi.

Transformatsiya sharoiti global iqtisodiy o'zgarishlar, texnologik innovatsiyalar va barqaror rivojlanish talablarini o'z ichiga oladi. Global bozorda ekologik toza va energiya tejavchi qurilish materiallariga talab oshmoqda, bu esa O'zbekiston korxonalarini yangi texnologiyalarga moslashishga majbur qilmoqda. Raqobat muhiti tahlili shuni ko'rsatadiki, mahalliy korxonalar Xitoy, Turkiya, Rossiya va Yevropa davlatlaridan keladigan import mahsulotlari bilan raqobatlashmoqda. Raqobatning asosiy omillari sifat, narx, mahsulot assortimenti, yetkazib berish tezligi va ekologik standartlarga muvofiqlikni o'z ichiga oladi. Transformatsiya sharoitida raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun korxonalar zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish, innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqarish, xarajatlarni optimallashtirish va bozor talablariga moslashishga e'tibor berishi kerak.

Raqobatbardoshlikni ta'minlash istiqbollari bir necha yo'nalishda ko'rib chiqish mumkin.

*Birinchi*dan, texnologik modernizatsiya muhim ahamiyatga ega. Ko'pgina O'zbekiston korxonalari 20-30 yil avvalgi eskirgan uskunalardan foydalanmoqda, bu ishlab chiqarish samaradorligini pasaytiradi va mahsulot sifatiga ta'sir qiladi. Zamonaviy energiya tejavchi texnologiyalarni joriy qilish, masalan, sement ishlab chiqarishda quruq usul texnologiyasiga o'tish xarajatlarni 20-30% ga kamaytirishi mumkin. Avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish liniyalari va robotlashtirish tizimlari mahsulot sifatini yaxshilaydi va inson omilidan kelib chiqadigan xatolarni minimallashtiradi. Quyosh va shamol energiyasi kabi alternativ energiya manbalaridan foydalanish ishlab chiqarish xarajatlarini pasaytiradi va ekologik talablarga javob beradi.

*Ikkinchi*dan, innovatsion yondashuvlar muhimdir. Ekologik toza materiallar, masalan, qayta ishlanadigan qurilish materiallari, energiya tejavchi izolyatsiya mahsulotlari va engil temir-beton konstruksiyalar ishlab chiqarish bozor talablariga javob beradi. Mahalliy universitetlar va ilmiy-tadqiqot institutlari bilan hamkorlikda yangi materiallar

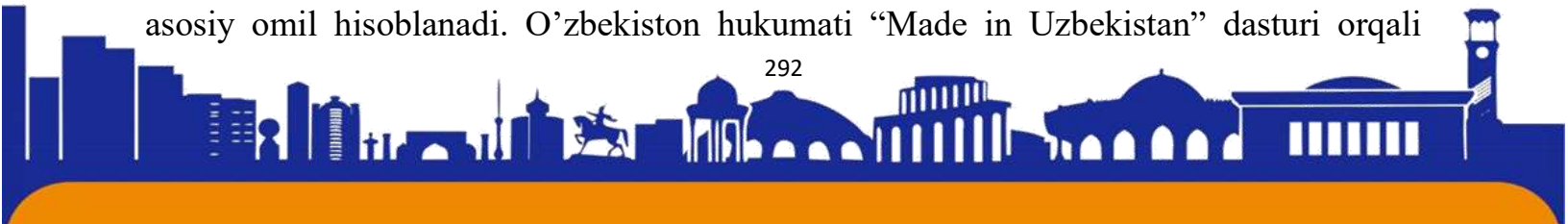
ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

va texnologiyalarni ishlab chiqish raqobatbardoshlikni oshiradi. Xalqaro tajribani, masalan, Germaniya va Yaponiyaning ilg'or texnologiyalarini mahalliy sharoitlarga moslashtirish foydali bo'ladi.

Xom ashyo ta'minoti va logistika tizimini yaxshilash ham muhim ahamiyatga ega. O'zbekistonda qum, ohaktosh, gil va boshqa xom ashyo zaxiralari yetarli, ammo ularni qayta ishlash va tashishda qiyinchiliklar mavjud. Zamonaviy qayta ishlash uskunalarini joriy qilish xom ashyodan samarali foydalanishni ta'minlaydi. Logistika tizimini optimallashtirish uchun temir yo'l va avtomobil transporti infratuzilmasini rivojlantirish, yuk tashish xarajatlarini kamaytirish va mahsulotlarni xalqaro bozorlarga tezkor yetkazib berish uchun logistika markazlarini tashkil qilish zarur. Moliyaviy qo'llab-quvvatlash raqobatbardoshlikni oshirishda asosiy omil hisoblanadi. Davlat tomonidan taqdim etiladigan soliq imtiyozlari, arzon kreditlar va subsidiyalar kichik va o'rta korxonalariga zamonaviy uskunalar xarid qilish va ishlab chiqarishni kengaytirish imkonini beradi. Xususiy investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay shart-sharoitlar, masalan, er uchastkalarini ajratish va qonunchilikni soddalashtirish muhimdir. Lizing dasturlari orqali qimmatbaho uskunalar xarid qilish imkoniyati kengaytirilishi kerak.

Marketing va brendlash strategiyalari transformatsiya sharoitida raqobatbardoshlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Mahalliy bozorda qurilish materiallarini supermarketlar, qurilish bozorlari va onlayn platformalar (Olcha.uz, Zoodmall) orqali targ'ib qilish kerak. Xalqaro bozorda "Made in Uzbekistan" brendi orqali mahsulotlarni Rossiya, Qozog'iston, Turkiya va Yevropa bozorlarida reklama qilish muhimdir. Ijtimoiy tarmoqlar, xususan, Instagram, Telegram va YouTube'da yuqori sifatli vizual kontent, mahsulot foydalari va loyiha namunalari haqida ma'lumot tarqatish mijozlar e'tiborini jalb qiladi. Xalqaro qurilish materiallari ko'rgazmalarida, masalan, "WorldBuild" va "BAU Munich" kabi tadbirlarda ishtirok etish mahalliy mahsulotlarni global bozorda targ'ib qilishga yordam beradi. Inson resurslarini rivojlantirish ham muhim ahamiyatga ega. Malakali kadrlar tayyorlash uchun Toshkent Arxitektura-qurilish instituti va boshqa ta'lim muassasalari bilan hamkorlik qilish, xodimlar uchun zamonaviy texnologiyalar va ishlab chiqarish jarayonlari bo'yicha treninglar tashkil qilish zarur. Xalqaro tajriba almashinuvi, masalan, chet el mutaxassislari bilan hamkorlik va stajirovka dasturlari malakani oshiradi.

Davlat qo'llab-quvvatlashi transformatsiya sharoitida raqobatbardoshlikni ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi. O'zbekiston hukumati "Made in Uzbekistan" dasturi orqali

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

mahalliy mahsulotlarni eksport qilishni rag'batlantiradi, xalqaro ko'rgazmalarda ishtirok etish va reklama kampaniyalarini moliyalashtirish uchun yordam beradi. Qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarini klasterlar shaklida birlashtirish resurslar almashinuvini va hamkorlikni kuchaytiradi. Qonunchilikni takomillashtirish, masalan, ekologik standartlarni joriy qilish va eksport jarayonlarini soddalashtirish korxonalariga global bozorda raqobatlashish imkonini beradi. Ekologik barqarorlikka e'tibor qaratish transformatsiya sharoitida muhim tendensiya hisoblanadi. Qayta ishlanadigan materiallar ishlab chiqarish, energiya tejovchi texnologiyalarni qo'llash va uglerod chiqindilarini kamaytirish xalqaro standartlarga (ISO 14001, LEED) mos keladi va Yevropa va boshqa rivojlangan bozorlarda talabni oshiradi.

Amaliy choralar raqobatbardoshlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Raqobatchilarni tahlil qilish orqali ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, masalan, Xitoy mahsulotlarining arzonligi va Yevropa mahsulotlarining yuqori sifatini o'rganish kerak. Iste'molchilar so'rovlari orqali bozor talablarini aniqlash va mahsulot assortimentini kengaytirish, xususan, ekologik toza va energiya tejovchi materiallarga e'tibor berish lozim. Davlat-xususiy sheriklik (DXSH) modelidan foydalanib, ishlab chiqarish va logistika loyihalarini moliyalashtirish samarali bo'ladi. Texnologik innovatsiyalarni joriy qilish uchun korxonalar byudjetining 10-15% ni ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga yo'naltirish tavsiya etiladi. Kutilayotgan natijalar ushbu strategiyalarning samarasini ko'rsatadi. Ishlab chiqarish hajmi 20-25% ga oshadi, importga qaramlik 30-40% ga qisqaradi. Eksport hajmi 1,5-2 baravarga oshadi, xususan, Markaziy Osiyo, Rossiya va Yevropa bozorlarida O'zbekiston mahsulotlarining ulushi kengayadi. Mahalliy korxonalar daromadi oshadi, yangi ish o'rinlari yaratiladi va iqtisodiyotga qo'shilgan qiymat ko'payadi.

O'zbekiston qurilish materiallari sanoati hozirgi kunda iqtisodiy rivojlanishning muhim sektorlaridan biri sifatida alohida e'tiborga sazovor bo'lmoqda. Ushbu sanoat, nafaqat mamlakatning ichki ehtiyojlarini qondirish, balki eksport salohiyatini oshirish va iqtisodiy o'sishni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Hozirgi vaqtda, global iqtisodiy muhitda raqobatbardoshlikni ta'minlash va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish zarurati kuchaymoqda. Ijtimoiy omillar, jumladan, aholi sonining o'sishi va urbanizatsiya jarayonlari, qurilish materiallariga bo'lgan talabni oshiradi, bu esa sanoatning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega.

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

Shuningdek, O'zbekistonning iqtisodiy siyosati va davlat dasturlari qurilish materiallari sanoatini rivojlantirishga qaratilgan. Masalan, "O'zbekiston 2030" strategiyasi doirasida milliy iqtisodiyotning diversifikatsiyasi va yuqori texnologiyalarni joriy etish orqali raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish ko'zda tutilgan. Bu esa, o'z navbatida, zamonaviy qurilish materiallari ishlab chiqarish texnologiyalarini joriy etish va ularning sifatini oshirishni talab etadi.

Texnologik omillar ham muhim o'rin tutadi, chunki yangi materiallar va ularni ishlab chiqarish jarayonlarining innovatsiyalari, raqobatbardosh mahsulotlar yaratish imkonini beradi. Yevropa va Osiyo mamlakatlarida qo'llanilayotgan zamonaviy texnologiyalar O'zbekiston qurilish materiallari sanoatiga kirib kelishi, uning global bozorlarida raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Ilmiy tadqiqotlar va innovatsion yechimlar orqali sanoatning raqobatbardoshligini oshirish, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash mumkin. Bu borada O'zbekiston ilmiy tadqiqot institutlari va oliy ta'lim muassasalari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, ilg'or ilmiy ishlanmalarni amaliyotga joriy etish zarur. Shu bilan birga, xalqaro tajribalarni o'rganish va ular asosida mahalliy sharoitga moslashtirish, qurilish materiallari sanoatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Muammo. O'zbekiston qurilish materiallari sanoatida bir qator muammolar mavjud bo'lib, ular sanoatning raqobatbardoshligini pasaytiradi va rivojlanishiga to'sqinlik qiladi. *Birinchi navbatda*, ishlab chiqarish jarayonlarida eskirgan texnologiyalar va jihozlardan foydalanish muammosi mavjud. Bu holat, mahsulotlarning sifatini pasaytiradi hamda ishlab chiqarish xarajatlarini oshiradi. O'zbekiston Statistik qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2020-yilda qurilish materiallari ishlab chiqarishning o'sish sur'ati 5% dan oshmagan, bu esa zamonaviy texnologiyalarni joriy etish zarurligini ko'rsatadi.

Ikkinchi muammo sifatida xom ashyo yetishmovchiligi va resurslardan samarali foydalanmaslikni keltirish mumkin. O'zbekistonning tabiiy resurslari cheklangan bo'lib, bu holat qurilish materiallarini ishlab chiqarishda qiyinchiliklar tug'diradi. Masalan, O'zbekistonning 2021-yilgi ma'lumotlariga ko'ra, sement ishlab chiqarishning 70% dan ortig'i import qilinadi, bu esa mahalliy ishlab chiqaruvchilarni raqobatbardoshligini pasaytiradi.

Uchinchidan, bozorni monopolizatsiya qilish va raqobatning yetishmasligi muammosi mavjud. Bozorning bir necha yirik o'yinchilari tomonidan boshqarilishi, yangi kichik va

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

o'rtta korxonalarning rivojlanishini cheklaydi. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi tomonidan taqdim etilgan raqamlarga ko'ra, kichik va o'rtta korxonalar sektorida faqat 10% dan kamroq'i qurilish materiallari sohasida faoliyat yuritadi.

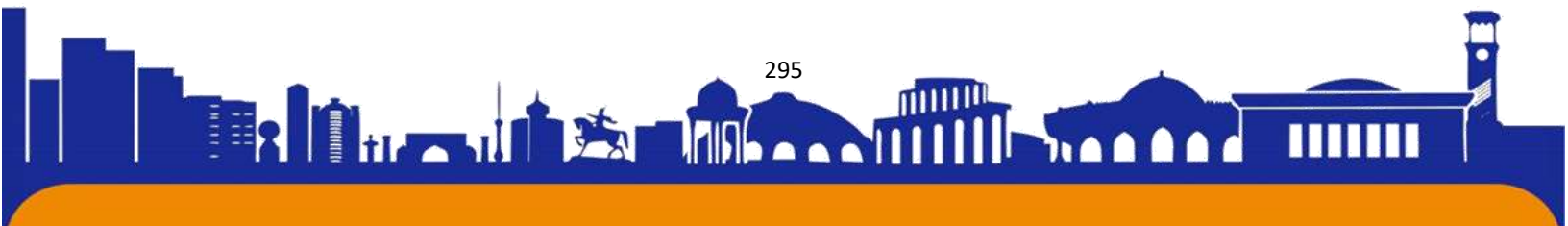
Ushbu muammolarni bartaraf etish zarur, chunki bu nafaqat qurilish materiallari sanoatini rivojlantirishga, balki iqtisodiyotning boshqa sohalariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Raqobatni oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va mahalliy xom ashyo resurslaridan samarali foydalanish orqali, O'zbekiston qurilish materiallari sanoati global bozorlar uchun raqobatbardosh bo'lishi mumkin. Bu esa, o'z navbatida, ish o'rinlari yaratish, aholi farovonligini oshirish va umumiy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Maqsad. Tadqiqotning yakuniy maqsadi O'zbekiston qurilish materiallari sanoatining raqobatbardoshligini oshirish uchun zarur bo'lgan innovatsion yechimlar va strategiyalarni aniqlashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish orqali, sanoatning zamonaviy texnologiyalar bilan boyitilishi, xom ashyo resurslaridan samarali foydalanish va bozorni diversifikatsiya qilish imkoniyatlari o'rganiladi.

Tadqiqotdan kutilayotgan natijalar, birinchidan, mavjud muammolarni bartaraf etish uchun aniq takliflar va chora-tadbirlar ishlab chiqishdir. Masalan, yangi texnologiyalarni joriy etish, sifatni oshirish va xarajatlarni kamaytirishga doir tavsiyalar berilishi kutilmoqda. Ikkinchidan, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash va raqobatni oshirish maqsadida davlat siyosatini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar berilishi ham muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, tadqiqot natijalari O'zbekiston qurilish materiallari sanoatining global bozorlar uchun raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. Bu jarayon, mamlakat iqtisodiyotining diversifikatsiyasini ta'minlash, ish o'rinlarini yaratish va aholi farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Natijada, O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi va barqarorligi o'sadi, bu esa tadqiqotning dolzarbligini yanada oshiradi.

Natijalar. Tadqiqot davomida O'zbekiston qurilish materiallari sanoatining raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan bir qancha asosiy natijalar olingan. ***Birinchi natija sifatida***, yangi texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini 20%ga oshirish imkoniyati aniqlangan. Bu ko'rsatkich, texnologik innovatsiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va xarajatlarni kamaytirish orqali erishilgan.

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

Ikkinchi natija sifatida, mahalliy xom ashyo resurslaridan samarali foydalanish natijasida, ishlab chiqarish xarajatlarining 15%ga pasayishi kutilmoqda. O'zbekistonning 2021-yilgi statistik ma'lumotlariga ko'ra, sement ishlab chiqarishda xom ashyo sifatida foydalaniladigan resurslar ichida 60% mahalliy manbalardan olinishi mumkin. Bu holat, mahalliy ishlab chiqaruvchilarni qo'llab-quvvatlash va importga bo'lgan ehtiyojni kamaytirishga yordam beradi.

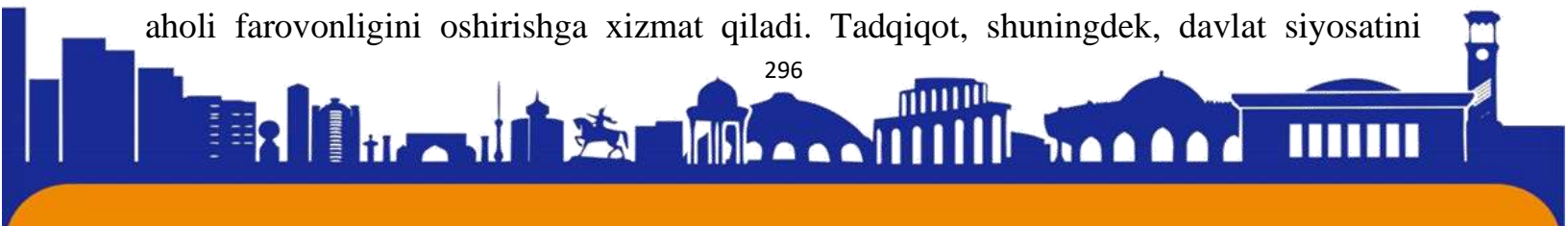
Uchinchidan, tadqiqot davomida kichik va o'rta korxonalarini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi. Bu borada, kichik korxonalar sonining 30%ga oshishi, bozor diversifikatsiyasi va raqobatning oshishi kutilmoqda. Natijada, yangi ish o'rinlari yaratilishi va aholi farovonligi oshishi mumkin.

Ushbu natijalar tadqiqotning maqsadlariga erishishda muhim rol o'ynaydi, chunki ular O'zbekiston qurilish materiallari sanoatining raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan aniq va o'lchovli tavsiyalarni taqdim etadi. Bu esa, mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi va o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, transformatsiya sharoitida O'zbekistonda qurilish materiallari sanoati korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlash uchun kompleks yondashuv talab qilinadi. Texnologik modernizatsiya, innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish, xom ashyo ta'minoti va logistika tizimini yaxshilash, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, marketing strategiyalarini rivojlantirish, inson resurslarini tayyorlash, davlat yordami va ekologik barqarorlikka e'tibor qaratish muhim ahamiyatga ega. Ushbu istiqbollari O'zbekiston qurilish materiallari sanoatini ichki va xalqaro bozorlarda yetakchi o'ringa olib chiqadi, mamlakat iqtisodiyotini mustahkamlaydi va global transformatsiya talablariga mos rivojlanishini ta'minlaydi.

Tadqiqot natijalari O'zbekiston qurilish materiallari sanoatining raqobatbardoshligini oshirish uchun muhim yo'nalishlarni aniqlashga yordam berdi. Yangi texnologiyalarni joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini 20%ga oshirish mumkinligi ko'rsatildi, bu esa xarajatlarni kamaytirish va sifatni oshirishga xizmat qiladi. Mahalliy xom ashyo resurslaridan samarali foydalanish natijasida ishlab chiqarish xarajatlarining 15%ga kamayishi kutilmoqda, bu esa importga bo'lgan ehtiyojni pasaytiradi. Kichik va o'rta korxonalar sonini 30%ga oshirish, bozor diversifikatsiyasi va raqobatning oshishini ta'minlaydi. Ushbu natijalar O'zbekistonning iqtisodiy barqarorligini mustahkamlash va aholi farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqot, shuningdek, davlat siyosatini

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073/Volume-3, Issue-6

takomillashtirish va innovatsion yechimlarni joriy etish zarurligini ta'kidlaydi, bu esa sanoatning kelajakdagi rivojlanishida muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги ПФ–60-сон Фармони “Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси” тўғрисида.
2. UNIDO. Industrial Competitiveness Report 2022. – Vienna: United Nations Industrial Development Organization, 2022. – 144 p.
3. Ҳошимов И.Қ., Абдурахмонов Қ.Н. Иқтисодиёт назарияси. – Т.: “Иқтисодиёт”, 2021. – 376 б.
4. Сафаров Н.А. Саноат тармоқларида рақобатбардошликни ошириш йўллари. // “Иқтисод ва молия”, №5, 2022. – Б. 38–42.
5. Хасанов В.В. Qurilish materiallari sanoatini rivojlantirish istiqbollari. // “Innovatsion rivojlanish”, №3(19), 2023. – Б. 59–63.
6. Porter M.E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. – New York: Free Press, 2004. – 592 p.
7. Мусурманов М.Қ. Иқтисодиётда рақобатбардошлик ва инновацион ривожланиш. – Т.: “Fan va texnologiya”, 2020. – 248 б.
8. Ҳамидов А.Қ. Ўзбекистонда саноат трансформациясининг амалий жиҳатлари. // “Ўзбекистон иқтисодиёти”, №1, 2023. – Б. 21–27.
9. Abdullayev A. O'zbekiston qurilish materiallari sanoatining rivojlanishi: Muammolar va yechimlar. O'zbekiston iqtisodiyoti va statistika jurnali, 2020. 5(2), 45-58.
10. Askarov B., Tashkentov D. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish: Qurilish materiallari sanoatidagi tajribalar. Oliy ta'lim va innovatsiyalar, 2021. 7(3), 112-120.
11. Rasulov U. Qurilish materiallari ishlab chiqarishda innovatsion yondashuvlar. Ilm-fan va innovatsiyalar, 2021. 4(3), 88-97.
12. Tursunov M. O'zbekistonda qurilish materiallari sanoatining raqobatbardoshligini oshirish. Xalqaro iqtisodiy tadqiqotlar, 2018. 11(2), 12-20.
13. <https://stat.uz>
14. <https://mineconomy.uz>

